

Urszula Kosterna

Opodatkowanie dochodów przedsiębiorstw w warunkach (de?)globalizacji : perspektywa UE

Ekonomiczne Problemy Usług nr 39, 399-406

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

URSZULA KOSTERNA

Politechnika Radomska

OPODATKOWANIE DOCHODÓW PRZEDSIĘBIORSTW W WARUNKACH (DE?)GLOBALIZACJI – PERSPEKTYWA UE

Wprowadzenie

Procesy globalizacji, wyrażające się wzrostem międzynarodowych współzależności w sferze realnej oraz rosnącą masą mobilnego w skali światowej kapitału (a zatem i mobilnością baz podatkowych) stworzyły istotne wyzwanie dla polityki ekonomicznej państwa w postaci zjawiska konkurencji podatkowej. W przypadku Unii Europejskiej dodatkowym aspektem tej konkurencji było poszerzenie wspólnego rynku o gospodarki nowych państw członkowskich, z reguły charakteryzujących się niższym stopniem redystrybucji budżetowej oraz korzystniejszymi warunkami opodatkowania kapitału – najbardziej mobilnego czynnika produkcji. Powiększeniu Unii towarzyszyły zatem obawy „starych” krajów członkowskich, że proces ten doprowadzi do odpływu kapitału z ich gospodarek, skutkując wzrostem bezrobocia, erozją bazy podatkowej i załamaniem się możliwości realizacji koncepcji „państwa dobrobytu”; konkurencja podatkowa i „dumping fiskalny” stały się obszarem szczególnego zainteresowania polityków i instytucji unijnych¹. Zaowocowało to wieloma inicjatywami zwiększenia – w stosunku do postanowień Paktu Stabilności i Wzrostu oraz istniejącego stopnia harmonizacji podatków pośrednich – obszarów i stopnia koordynacji polityki fiskalnej państw członkowskich, głównie przez koncepcje prawnej harmonizacji systemów podatku dochodowego od przedsiębiorstw. Inicjatywy te były motywowane koniecznością poprawy warunków funkcjonowania wspólnego rynku, na którym różnice narodowych systemów podatkowych, segmentując ten rynek, zwiększają koszty dostosowań do reżimów podatkowych innych państw i zniekształcają warunki konkurencji. Państwa o względnie niskich podatkach opowiadały się przeciwko propozycjom harmonizacji postrzegając konkurencję podatkową jako „demokratyczne prawo” biedniejszych społeczeństw do podniesienia poziomu życia przez przyciąganie kapitału zagranicznego,

¹ Warto tu przypomnieć reakcje wielu krajów „starej” Unii na obniżki podatków dochodowych dokonane w 2005 roku przez Estonię, Litwę i Słowację. Joschka Fischer, ówczesny minister spraw zagranicznych Niemiec argumentował wówczas, że „jest niedopuszczalne, aby Niemcy, walczące z rosnącym deficytem budżetowym i bezrobociem przekraczającym 10%, miały finansować kraje, które niższymi podatkami wyprowadzają inwestycje i miejsca pracy z Niemiec”. Zob.: *Flat is beautiful*, „The Economist” 2005, March 3.

zaś harmonizację jako równoznaczną z „kartelizacją podatkową”, gdzie rządy działają jak oligopolisci, chroniąc swoje dochody podatkowe, umożliwiające utrzymanie dużego (często nieefektywnego) sektora publicznego. Ponieważ, zgodnie z zasadą subsydiarności, decyzje w kwestii podatków wymagają jednomyślności państw członkowskich, dotychczasowe inicjatywy zwiększenia stopnia harmonizacji kończyły się fiaskiem.

Dramatyczna, od jesieni 2008 roku, sytuacja na światowych rynkach finansowych, sprzężenia zwrotne sfery finansowej i sfery realnej stworzyły zagrożenie zaistnienia globalnego kryzysu gospodarczego o skali porównywaną z kryzysem lat trzydziestych. Reakcją rządów większości państw było ogłoszenie i uruchamianie pakietów ratunkowych, z wykorzystaniem narzędzi wspierania zarówno instytucji rynku finansowego, jak i sfery wytwarzania. Działania te nie są z reguły skoordynowane w skali międzynarodowej, a w wielu przypadkach ich otwarcie deklarowanym celem jest ochrona i podtrzymanie własnej gospodarki². Rysuje się zatem odwrót od globalizacji (deglobalizacja) oraz tendencje protekcjonistyczne i swoista nacjonalizacja polityki ekonomicznej, widoczna także w UE.

Na tym tle interesujące jest pytanie czy i jak trwający kryzys i narzędzia jego przezwyciężania wpłyną na sposób funkcjonowania wspólnego rynku w aspekcie narodowych systemów podatkowych.

Stan finansów publicznych w państwach członkowskich UE

Finanse publiczne w UE są obszarem szczególnych regulacji nakierowanych na zapewnienie stabilności obszaru jednowalutowego³, zawartych pierwotnie w Traktacie ustanawiającym Unię Europejską (fiskalne kryteria zbieżności kwalifikujące do wejścia pełnego członkostwa w UGW), następnie rozwiniętych w przyjętym w 1997 roku i znowelizowanym (istotnie rozluźnionym) w 2005 roku Pakcie Stabilności i Wzrostu. Pakt zobowiązuje państwa członkowskie do osiągnięcia w perspektywie średnioterminowej sytuacji bliskiej równowagi budżetu bądź nadwyżki budżetowej, co ma umożliwić działanie automatycznych stabilizatorów koniunktury oraz otworzyć pole do stosowania dyskrecjonalnych narzędzi polityki fiskalnej dla podtrzymania wzrostu gospodarczego bez ryzyka przekroczenia przez deficyt wielkości 3% PKB.

Dane zawarte w tabeli 1 wskazują, że Pakt jako mechanizm dyscyplinowania narodowej polityki fiskalnej nie był skuteczny – po okresie trwającej od 2004 roku dobrej koniunktury w 2007 roku w 15 państwach UE występował deficyt budżetowy. Łączne saldo budżetu państwa w 27 państwach UE było także ujemne, stanowiąc 0,9% ich PKB. Łączna

² Przykładowo, zapowiadając udzielenie preferencyjnych kredytów dla francuskich koncernów samochodowych o wartości 6 mld euro Nicolas Sarkozy zastrzegł, że nie chce usłyszeć, że kolejna fabryka przenosi się do Czech czy gdzie indziej; zob. *Turning their backs on the world*. „The Economist” 2009, February 21.

³ Regulacje te dotyczą wszystkich członków UGW, także krajów objętych derogacją, zobligowanych do przyjęcia wspólnej waluty, nie dotyczą zaś Danii i Wielkiej Brytanii, objętych klauzulą „opt-out”.

wielkość długu publicznego (58,7% PKB) zbliżyła się do wielkości referencyjnej, a przekroczenie tej wielkości zanotowano aż w 8 państwach, z których 6 to członkowie „starej” UE.

Tabela 1

Wydatki budżetu państwa, dług publiczny i deficyt budżetowy w relacji do PKB w państwach członkowskich UE (%)

	Wydatki budżetu państwa 2007	Dług publiczny 2007	Dług publiczny 2009 ^{a)}	Dług publiczny 2010 ^{a)}	Deficyt budżetowy 2007	Deficyt budżetowy 2009 ^{a)}	Deficyt budżetowy 2010 ^{a)}
1	2	3	4	5	6	7	8
Austria	48,0	59,5	62,3	64,7	-0,4	-3,0	-3,6
Belgia	48,8	83,9	91,2	94,0	-0,3	-3,0	-4,3
Cypr	43,9	59,4	46,7	45,7	+3,4	-0,6	-1,0
Finlandia	47,4	35,1	34,5	36,1	+5,3	+2,0	+0,5
Francja	52,6	63,9	72,4	76,0	-2,7	-5,4	-5,0
Grecja	43,1	94,8	96,2	98,4	-3,5	-3,7	-4,2
Hiszpania	38,8	36,2	46,9	53,0	+2,2	-6,2	-5,7
Holandia	45,9	45,7	53,2	55,2	+0,3	-1,4	-2,7
Irlandia	36,4	24,8	54,8	68,2	+0,2	-11,0	-13,0
Luksemburg	37,5	7,0	15,0	15,1	+3,2	+0,4	-1,4
Malta	42,5	61,9	64,0	64,2	-1,8	-2,6	-2,5
Niemcy	43,9	65,1	69,6	72,3	-0,2	-2,9	-4,2
Portugalia	45,7	63,6	68,2	71,7	-2,6	-4,6	-4,4
Słowacja	36,9	29,4	30,0	31,9	-1,9	-2,8	-3,6
Słowenia	43,3	23,4	24,8	25,8	+0,5	-3,2	-2,8
Włochy	48,5	104,1	109,3	110,3	-1,6	-3,8	-3,7
Strefa euro-16*	46,1	66,1	72,7	75,8	-0,6	-4,0	-4,4
Dania	50,6	26,3	28,4	27,0	+4,5	-0,3	-1,5
Szwecja	52,5	40,6	36,2	36,0	+3,6	-1,3	-1,4
Wielka Brytania	43,6	44,1	62,6	71,0	-2,7	-8,8	-9,6
Bułgaria	37,8	18,2	12,2	10,7	+0,1	+2,0	+2,0
Czechy	42,4	28,9	29,4	30,6	-1,0	-2,5	-2,3
Estonia	33,7	3,5	6,1	7,6	+2,7	-3,2	-3,2
Litwa	35,6	17,0	20,0	23,3	-1,2	-3,0	-3,4
Łotwa	38,0	9,5	30,4	42,9	+0,1	-6,3	-7,4
Polska	42,4	44,9	47,7	49,7	-2,0	-3,6	-3,5

1	2	3	4	5	6	7	8
Rumunia	36,9	12,7	21,1	26,8	-2,5	-7,5	-7,9
Węgry	50,1	65,8	73,8	74,0	-5,0	-2,8	-3,0
UE-27	46,0	58,7	67,4	70,9	-0,9	-4,4	-4,8

* Państwa Eurosystemu włącznie ze Słowacją, będącą pełnym członkiem UGW od 1 stycznia 2009 r.

^{a)} prognoza z 19 stycznia 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Commission, *Statistical Annex of European Economy*. Spring 2008, s. 174–175; European Commission, *Interim forecast*, January 2009.

Rozwijający się obecnie kryzys gospodarczy dramatycznie zmienił sytuację finansów publicznych. Według Komisji Europejskiej łączny deficyt budżetowy państw Unii wyniesie w 2009 roku 4,4% PKB, w 2010 roku zaś 4,8% PKB. Prognozowany wzrost deficytu jest wynikiem negatywnego wpływu czynnika cyklicznego (załamanie koniunktury) oraz działań dyskrecjonalnych – wzrostu wydatków państwa mających na celu podtrzymanie (zahamowanie spadku) aktywności gospodarczej. Ogłoszone do połowy stycznia 2009 roku programy „ratunkowe” zawierają zapowiedź wzrostu wydatków budżetowych państw UE w 2009 roku o ponad 130 mld euro (1% PKB), w czym dominuje wzrost wydatków państw strefy euro, który ma wynieść ok. 100 mld euro (także 1% ich PKB). Wzrost deficytu oraz konieczność sfinansowania nieujmowanych w budżecie kosztów dokapitalizowania banków, gwarancji i poręczeń państwowych czy preferencyjnych pożyczek dla sektora prywatnego spowodują skokowy wzrost wielkości długu publicznego i jego relacji do kurczącego się PKB⁴ – prognozowany dług publiczny ma stanowić w Unii 67,4% PKB w 2009 roku i 70,9% PKB w 2010 roku (w strefie euro, odpowiednio 72,7 i 75,8%). Relacja długu publicznego do PKB w 2010 roku ma być wyższa od wartości referencyjnej w 11 państwach UE (poza Maltą i Węgrami są to państwa „starej” UE), o ile dług ten uda się ulokować na ciasnym rynku finansowym, przy ogromnych światowych potrzebach pożyczkowych⁵.

Przekroczenie fiskalnych wartości referencyjnych nie będzie, generalnie, uznawane za naruszenie postanowień Paktu Stabilności i Wzrostu – usprawiedliwieniem deficytów jest „poważne załamanie koniunktury”, ponadto główni konstruktorzy Paktu – Niemcy i Francja – są dalecy od przestrzegania dyscypliny finansów publicznych. Nie oznacza to jednak otwartej drogi do powiększania deficytów i długów publicznych, niezależnie od ich negatywnych konsekwencji średnio- i długookresowych. Podstawową kwestią jest możliwość i koszty ich finansowania – tu wyraźnie różnicuje się sytuacja państw strefy euro⁶

⁴ Według ostatniej (marzec 2009) prognozy Europejskiego Banku Centralnego PKB w strefie euro obniży się w 2009 r. od 2,2 do 3,2%.

⁵ Wartość planowanych w 2009 r. emisji amerykańskich obligacji skarbowych (wciąż najłatwiej znajdujących nabywców) szacuje się na ok. 2 biliony dolarów, emisji państw strefy euro na ponad bilion dolarów.

⁶ Choć też już niejednorodna, na co wskazuje, przed kryzysem niewystępujące, zróżnicowanie oprocentowania obligacji skarbowych. Stąd zresztą pojawiła się koncepcja emitowania wspólnych euroobligacji.

i pozostających poza tą strefą, których wiarygodność na światowych rynkach finansowych jest nieporównywalnie niższa. Z kolei finansowanie zwiększonych wydatków państwa w krajowym systemie finansowym oznaczałoby wypchnięcie z rynku kredytowego podmiotów prywatnych, a więc dodatkowe – w stosunku do kryzysu – trudności ich przetrwania. Utrzymanie (względnie) zdrowych finansów publicznych w państwach spoza strefy euro jest ponadto ważne dla ich ewentualnego przyszłego pełnego członkostwa w UGW (jeśli wspólna waluta przetrwa kryzys), niezależnie bowiem od obiektywnych trudności wypełnienia kryteriów zbieżności nie można spodziewać się ich rozluźnienia.

Istnieje wreszcie zagrożenie, że przejściowe, nadzwyczajne wydatki państwa służące złagodzeniu przebiegu kryzysu mogą przekształcić się w wydatki strukturalne, co w dłuższym okresie może oznaczać konieczność zwiększenia obciążenia fiskalnego gospodarki, skutkując spadkiem efektywności gospodarowania. Dane zawarte w tabeli 1 wskazują na wysoki stopień redystrybucji fiskalnej mierzonej relacją wydatków budżetu państwa do PKB w 27 państwach UE w 2007 roku wskaźnik ten wynosił 46,0% (w USA 35,6%, w Japonii 38,2%), przy czym wszystkie „nowe” państwa członkowskie, z wyjątkiem Węgier, charakteryzowały się wskaźnikiem niższym od przeciętnego. Utrzymanie względnie małego państwa i względnie niskiego fiskalizmu, jednej z przewag kosztowych gospodarek posocjalistycznych, jest warunkiem utrzymania ich średnio- i długookresowej konkurencyjności.

Podatki od dochodów przedsiębiorstw w UE

Dane zawarte w tabeli 2 wskazują na stosunkowo niewielkie znaczenie podatków od dochodów przedsiębiorstw jako źródła dochodów budżetu państwa; w 2006 roku stanowiły one 3% PKB państw Unii. Przy istniejącym zróżnicowaniu stawek tego podatku zauważalna jest wyraźna tendencja do ich obniżania, szczególnie w nowych państwach członkowskich (poza Malta). Siedem z tych państw (uwzględniając Estonię, w której zyski zatrzymane są wolne od podatku) stosuje stawki niższe od 20%. Proces obniżania stawek, szczególnie widoczny po 2000 roku, był przejawem konkurencji podatkowej, prowadzącej do ich rynkowej harmonizacji.

Warto zauważyć, że obniżeniu stawek towarzyszył generalnie wzrost dochodów podatkowych w relacji do PKB, będący efektem poszerzenia bazy podatkowej, m.in. przez ograniczenie zakresu ulg i zwolnień podatkowych⁷.

Stawki ujęte w tabeli 2 to stawki podstawowe, a zatem nie uwzględniają stosowanych w wielu państwach stawek preferencyjnych, mających zastosowanie wobec wybranych sek-

cji przez państwa strefy euro. Przeciwno niej zaprotestowała m. in. Polska, jednak oponentami są także Niemcy, pragnące dyskutować wyższą wiarygodność ich papierów skarbowych niż obligacji rządu włoskiego czy greckiego.

⁷ Zgodnie z duchem przyjętego 1 grudnia 1997 r. przez Radę UE Kodeksu postępowania w sprawach opodatkowania przedsiębiorstw (*Code of conduct for business taxation*), nakierowanego na eliminowanie szkodliwej konkurencji podatkowej; także w związku z ograniczeniami dotyczącymi pomocy publicznej.

torów lub podmiotów. Stąd nie mogą być jedyną podstawą do oceny rzeczywistego ciężaru opodatkowania; ponadto ciężar ten zależy od określenia sposobu określenia podstawy opodatkowania – istotne różnice występujące między państwami członkowskimi dotyczą m.in. zasad amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, sposobu wyceny zapasów, traktowania rezerw i rozliczania strat. Różny jest wreszcie stopień zintegrowania opodatkowania dochodów osób prawnych i opodatkowania dywidend wypłacanych od tych dochodów. W rezultacie istnienia tych różnic systemy opodatkowania dochodów przedsiębiorstw na wspólnym rynku UE są mało przejrzyste i porównywalne, co było głównym argumentem podnoszonym przez Komisję Europejską w jej inicjatywach dotyczących harmonizacji tych systemów. Chociaż ostatnio forsowane koncepcje dotyczyły harmonizacji podstawy opodatkowania, bez ingerencji w wysokość stawek, to państwa o niskich podatkach odbierały je jako preludium do ustanowienia stawek minimalnych nie dopuszczając do zamachu na ich autonomię fiskalną.

Tabela 2

Najwyższe stawki podatku dochodowego od osób prawnych
(z uwzględnieniem podatków i opłat lokalnych)
oraz wpływy z tych podatków w relacji do PKB w państwach członkowskich UE (w %)

	Stawki podatku dochodowego od osób prawnych							Podatek dochodowy od osób prawnych w relacji do PKB		
	1995	2000	2005	2006	2008	różnica 2008–1995	różnica 2006–1995	1995	2006	różnica 2006–1995
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Austria	34,0	34,0	25,0	25,0	25,0	–9,0	–9,0	1,6	2,4	+0,7
Belgia	40,2	40,2	34,0	34,0	34,0	–6,2	–6,2	2,3	3,7	+1,4
Cypr	25,0	29,0	10,0	10,0	10,0	–15,0	–15,0	4,0	5,5	+1,5
Finlandia	25,0	29,0	26,0	26,0	26,0	+1,0	+1,0	2,3	3,4	+1,1
Francja	36,7	37,8	35,0	34,4	34,4	–2,2	–2,2	1,8	2,9	+1,1
Grecja	40,0	40,0	32,0	29,0	25,0	–15,0	–11,0	2,3	2,7	+0,3
Hiszpania	35,0	35,0	35,0	35,0	30,0	–5,0	0,0	1,9	4,2	+2,3
Holandia	35,0	35,0	31,5	29,6	25,5	–9,5	–5,4	3,3	3,7	+0,4
Irlandia	40,0	24,0	12,5	12,5	12,5	–27,5	–27,5	2,7	3,8	+1,1
Luksemburg	40,9	37,5	30,4	29,6	29,6	–11,3	–11,3	6,6	5,0	–1,6
Malta	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	0,0	0,0	2,6	4,5	+1,9
Niemcy	56,8	51,6	38,7	38,7	29,8	–27,0	–18,1	0,9	1,4	+0,5
Portugalia	39,6	35,2	27,5	27,5	26,5	–13,1	–12,1	2,4	3,0	+0,6
Włochy	52,2	41,3	37,3	37,3	31,4	–20,8	–14,9	3,3	3,0	–0,4
Słowenia	25,0	25,0	25,0	25,0	22,0	–3,0	0,0	0,5	3,0	+2,5
Strefa euro-15*	37,4	35,3	29,0	28,6	26,5	–10,9	–8,8	2,6	3,6	+1,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Dania	34,0	32,0	28,0	28,0	25,0	-9,0	-6,0	2,3	4,3	+2,0
Szwecja	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	0,0	0,0	2,6	3,6	+1,0
Wielka Brytania	33,0	30,0	30,0	30,0	30,0	-3,0	-3,0	2,7	3,9	+1,2
Bułgaria	40,0	32,5	15,0	15,0	10,0	-30,0	-25,0	...	3,6	...
Czechy	41,0	31,0	26,0	24,0	21,0	-20,0	-17,0	4,6	4,5	-0,1
Estonia	26,0	26,0	24,0	23,0	21,0	-5,0	-3,0	2,4	1,5	-0,9
Litwa	29,0	24,0	15,0	19,0	15,0	-14,0	-10,0	2,1	2,8	+0,7
Łotwa	25,0	25,0	15,0	15,0	15,0	-10,0	-10,0	1,8	2,3	+0,4
Polska	40,0	30,0	19,0	19,0	19,0	-21,0	-21,0	2,7	2,4	-0,3
Rumunia	38,0	25,0	16,0	16,0	16,0	-22,0	-22,0	...	2,8	...
Słowacja	40,0	29,0	19,0	19,0	19,0	-21,0	-21,0	6,0	2,8	-3,2
Węgry	19,6	19,6	17,5	17,5	21,3	+1,6	-2,1	1,9	2,3	0,4
UE-27**	35,3	31,9	25,5	25,3	23,6	-11,7	-10,0	2,0	3,0	+0,9

* Państwa Eurosystemu do 2008 r.; od 1 stycznia 2009 r. pełnym członkiem UGW jest także Słowacja. Relacja wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych do PKB liczona jako średnia arytmetyczna.

** Relacja wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych do PKB liczona jako średnia ważona.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Commission: *Taxation Trends in the European Union*. Luxembourg 2008, s. 88 i 250.

Podsumowanie

Trwający kryzys gospodarczy ujawnił w państwach „starej” Unii „atawistyczny instynkt protekcyjny”⁸ wyrażający się działaniami nakierowanymi na ochronę własnego przemysłu i rynku pracy. Ponieważ jawny protekcyjizm jest zasadniczo spreczny z ideą wspólnego rynku to można spodziewać się szerszego wykorzystywania selektywnych narzędzi, w tym polityki podatkowej, w celu wspierania własnej gospodarki. Wydaje się więc, że presja na harmonizację bazy podatku od dochodów przedsiębiorstw chwilowo osłabnie.

Wspólny rynek, choć niedoskonały, jest faktem – załamanie się jednego z jego „narodowych” elementów grozi załamaniem się całości i zaprzepaszczaniem dorobku integracji europejskiej. Narodowy protekcyjizm nie ma zatem racji ekonomicznej zwłaszcza, że podmioty zachodnioeuropejskie są silnie zaangażowane kapitałowo w sektorze finansowym Europy Środkowo-Wschodniej. Można się więc spodziewać, że w razie konieczności Unia Europejska nie odmówi wsparcia partnerom ze wschodu. Jednak ceną za to wsparcie może być w przyszłości zmuszenie tych krajów do rezygnacji z „dumpingu fiskalnego” w postaci konkurencyjnych stawek opodatkowania dochodów przedsiębiorstw. Byłaby to droga

⁸ Zob. *The bill that could break up Europe*. „The Economist” 2009, February 28.

w kierunku utraty przewagi kosztowej gospodarek słabiej rozwiniętych⁹, zaniku konkurencji podatkowej na wspólnym rynku, a więc zaniku presji w kierunku obniżenia wydatków państwa czy wzrostu efektywności w świadczeniu usług społecznych. Oznaczałoby to pogorszenie międzynarodowej konkurencyjności firm i gospodarek UE.

**TAXATION ON CORPORATE INCOME
IN THE SITUATION OF (DE?)GLOBALIZATION – THE EU PERSPECTIVE**

Summary

Corporate income tax rates in the EU are diversified although, as a result of tax competition initiated mainly by new member states, the rates have converged at lower levels. The way of determining the tax base is equally diversified, which reduces transparency and comparability of tax systems in the common EU market. Elimination of these drawbacks was the main issue raised by the European Commission in its attempts to harmonize taxes. Although the recently pushed through concepts concerned tax base harmonization without intervening into rate levels, still the low tax states perceived them as an attempt to impose minimum tax rates and an attack on their fiscal autonomy. The current economic crisis revealed protectionist tendencies in the “old” EU countries, which makes one expect the use of selective tools of economic policy including the tax-related ones. It seems then that the pressure to harmonize the corporate income tax base will be lower for some time. However, the price for the possible EU aid for its new members most endangered by the crisis may be their future approval of tax rate harmonization. It would lead to a loss of the cost advantage by less developed economies, disappearance of tax competition in the common market and hence no pressure on reducing fiscalism. It would mean worsening of the international competitiveness of the EU firms and economies.

⁹ Korzystniejsze warunki opodatkowania nie muszą zresztą w tych państwach stwarzać przewagi kosztowej – mogą jedynie kompensować wyższe ryzyko inwestycji lub względnie słabszą infrastrukturę.